

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Oľgy Trnkovej a členov senátu JUDr. Ladislava Góraszsa a JUDr. Mariána Sluka, PhD., v právnej veci navrhovateľa **I. V.**, bývajúceho v S.S.S., zastúpeného JUDr. Stanislavom Jakubčíkom, advokátom v Bratislave, Kutlíkova 17, proti odporkyni **TOMA úverovej leasingovej a.s.**, so sídlom v Čadci, Májova 1319, IČO: 36 664 090, zastúpenej Advokátskou kanceláriou JUDr. Marek Hic, s.r.o., so sídlom v Martine, P.O. Hviezdoslavova 10625/23B, IČO: 36 865 036, v mene a na účet ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Marek Hic, o **určenie neplatnosti zmluvy o úvere a zmluvy o zriadení záložného práva**, vedenej na Okresnom súde S. pod sp.zn. 1 C 62/2010, o dovolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 19. marca 2013 sp.zn. 10 Co 1/2012, 10 Co 3/2012, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **z a m i e t a .**

Odporkyni náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd S. rozsudkom z 20. októbra 2011 č.k. 1 C 62/2010-125 určil, že zmluva o úvere č. X. uzavretá medzi účastníkmi konania 11. marca 2008 a zmluva o zriadení záložného práva č. X. uzavretá medzi účastníkmi konania 8. apríla 2008 sú absolútne neplatné. Odporkyni uložil povinnosť zaplatiť súdny poplatok za návrh na účet súdu v sume 99,50 € do troch dní od právoplatnosti rozsudku. V odôvodnení uviedol, že v prvom rade sa vysporiadal s otázkou existencie naliehavého právneho záujmu

na požadovanom určení neplatnosti predmetných zmlúv podľa § 80 písm. c/ O.s.p. V tejto súvislosti poukázal na to, v čom spočíva predpoklad úspešnosti určovacieho návrhu, keď súd musí mať v každom štádiu konania preukázanú existenciu naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení (inak musí návrh zamietnuť). Ďalej poukázal na ustálenú judikatúru súdov vo vzťahu k danosti naliehavého právneho záujmu, na povahu určovacieho návrhu, na jeho účel a charakter. Dospel k záveru, že navrhovateľ má daný naliehavý právny záujem na určení neplatnosti predmetných zmlúv podľa § 80 písm. c/ O.s.p., lebo jeho postavenie je neisté v tom, že mu hrozia existenčné problémy v súvislosti s realizáciou výkonu záložného práva predajom nehnuteľnosti – bytu, v ktorom býva, na dobrovoľnej dražbe. Námietku odporkyne týkajúcu sa charakteru predmetných zmlúv vyhodnotil za nedôvodnú, pretože svojou povahou a podstatou zmluva o úvere je zmluvou spotrebiteľskou uzavretou podnikateľským a nepodnikateľským subjektom s jednoznačne preukázaným spotrebiteľským účelom na strane navrhovateľa – fyzickej osoby. Uviedol, že v konaní bolo preukázané poskytnutie úveru navrhovateľovi za účelom zaplatenia predchádzajúcej pôžičky a nákladov spojených s jej vybavením, teda za účelom uvedeným v zmluve. Preto pre určenie jej kvalifikácie a právneho režimu je smerodajné ustanovenie § 3 ods. 3 zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa v uvedenom znení. Z uvedeného vyvodil, že predmetné zmluvy sú zmluvami spotrebiteľskými, ktoré obsahujú základné pojmy charakterizované v § 2 zákona č. 258/2001 Z.z. o spotrebiteľských úveroch účinného ku dňu ich uzavretia. V ďalšom citoval ustanovenia § 3 ods. 1 a § 39 Občianskeho zákonníka, poukázal na ich interpretačný a aplikačný dosah v občianskoprávných vzťahoch, podrobne v teoretickej rovine rozviedol, kedy sa právny úkon prieči dobrým mravom, v čom spočíva kategória dobrých mravov a ich charakter. Citoval ustanovenie § 4 ods. 5 zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa. Poukazom na uvedené následne posúdil platnosť predmetných zmlúv v súvislosti s rozporom s pravidlami dobrých mravov, kedy podľa § 39 Občianskeho zákonníka ide o ich absolútnu neplatnosť, ktorej sa môže kedykoľvek ktokoľvek dovolať. Navrhovateľ uzavrel niekoľko zmlúv po sebe nasledujúcich s rôznymi nebankovými subjektmi, ktoré na seba nadväzujú a po prvej z nich nasledovali ďalšie z dôvodu jej neplnenia, t.j. na zaplatenie predchádzajúcich pôžičiek, pričom posúdil súvislosti jednotlivých zmlúv, ich účel a podmienky, za ktorých boli uzavreté. Poukázal na to, že navrhovateľ 10. júla 2006 uzavrel zmluvu o úvere so spoločnosťou Benefit Invest, s.r.o. (t.č. M. V. partners, s.r.o.), na základe ktorej mu bol poskytnutý úver 35 000 Sk, zabezpečený zmluvou o zabezpečovacom prevode vlastníckeho práva k nehnuteľnosti – bytu. V konaní vedenom pod sp.zn. 1 C 63/2010 súd určil čiastočnú a absolútnu neplatnosť týchto zmlúv. Následne navrhovateľ uzavrel

so spoločnosťou Slovenský bytový servis, s.r.o., (t.č. KOM INVESTMEN, s.r.o.) príkaznú zmluvu a zmluvu o pôžičke, ktorej predmetom bolo prefinancovanie jeho dlhov, zabezpečenie hypotekárneho úveru na vrátenie pôžičky a zaplatenie odmeny príkazníka. Dlh navrhovateľa predstavoval sumu 400 000 Sk (voči spoločnosti Benefit Invest, s.r.o.), pričom príkazca sa zaviazal poskytnúť mu pôžičku vo výške 408 000 Sk do 6 mesiacov od podpisu zmluvy s tým, že suma 400 000 Sk bude poukázaná spoločnosti Benefit Invest, s.r.o. a suma 8 000 Sk použitá na náklady spojené s poskytnutím úveru. Navrhovateľ sa zaviazal pôžičku vrátiť do 1 mesiaca od jej poskytnutia. Následne navrhovateľ 11. marca 2008 uzavrel zmluvu o úvere so spoločnosťou TOMA úverová a leasingová a.s., ktorej účelom boli dodatočné alebo ďalšie stavebné úpravy dokončených stavieb a predmetom suma 462 000 Sk s tým, že suma 450 000 Sk bude vyplatená spoločnosti Slovenský bytový servis s.r.o. a suma 12 000 Sk predstavuje poplatok za zabezpečenie úveru. Navrhovateľ 8. apríla 2008 uzavrel zmluvu o zriadení záložného práva na nehnuteľnosť – byt s uvedením jej hodnoty 450 000 Sk. V splátkach navrhovateľ zaplatil sumu 26 674 Sk a nezaplatil 9 splátok, preto sa dlh stal zročným a spoločnosť TOMA úverová a leasingová mu oznámila začatie výkonu záložného práva, pričom dlh predstavoval sumu 649 861, 80 Sk – 21 571, 46 €. Navrhovateľ teda nezavinil vznik dlhu v sume 400 000 Sk, ale z obavy o stratu bývania podpísal príkaznú zmluvu a zmluvu o úvere za účelom zaplatenia sumy 400 000 Sk, ktoré obsahujú ustanovenia spôsobujúce značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán. Navrhovateľovi na základe následných zmlúv (po zmluve uzavretej 10. júla 2006) neboli poskytnuté žiadne finančné prostriedky, tieto boli prevádzané medzi jednotlivými spoločnosťami s následkom pre neho ako spotrebiteľa zaplatiť ďalšie uvedené poplatky. Vzhľadom na následný sled právnych úkonov - jednotlivých zmlúv - a činnosť jednotlivých spoločností dospel súd k záveru, že predmetné zmluvy sa priečia dobrým mravom, pričom poukázal na ním vysvetlený obsah pojmu dobré mravy. Aj napriek tomu, že navrhovateľ zmluvy, v ktorých je klauzula, podľa ktorej sa podmienky zmluvy dobrým mravom nepriečia a že nie sú uzavreté v tiesni ani za nápadne nevýhodných podmienok, podľa názoru súdu ide o klauzuly irelevantné. Morálne pravidlá majú objektívnu povahu, dajú sa určiť na základe objektivizovaných kritérií, a preto akékoľvek súhlasné a subjektívne motivované vyhlásenia zmluvných strán nie sú smerodajné v tom, či nimi uzavretá zmluva je v súlade s dobrými mravmi alebo nie je. Pri všetkých zmluvách išlo o zmluvy vopred pripravené, ktorých obsah spotrebiteľ podstatným spôsobom neovplyvnil. O súdnom poplatku rozhodol podľa § 4 ods. 2 v spojení s § 2 ods. 2 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch. Na záver vyslovil, že o trovách konania, v prípade ich vyčíslenia, rozhodne osobitne (§ 151 O.s.p.).

Okresný súd S. doplnčacím rozsudkom z 2. novembra 2011 č.k. 1 C 62/2010–144 uložil odporčyni povinnosť zaplatiť navrhovateľovi náhradu trov konania v sume 720, 82 € na účet právneho zástupcu do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Takto rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Trnave na odvolanie odporčykyne rozsudkom z 19. marca 2013 sp.zn. 11 Co 1/2012, 11 Co 3/2012 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej zmenil tak, že návrh zamietol. V časti poplatkovej povinnosti napadnutý rozsudok zrušil a doplnčací rozsudok zrušil a vec (v tejto časti) vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Po zopakovaní dokazovania v uvedenom rozsahu dospel odvolací súd k záveru, že napadnuté rozsudky nemožno považovať za správne, keď čiastočne z dôvodov existujúcich už v čase zaobrania sa vecou súdom prvého stupňa a čiastočne z dôvodov pristúpených až v konaní na odvolacom súde predovšetkým nemožno mať za splnenú podmienku naliehavého právneho záujmu navrhovateľa na ním požadovaných určeníach neplatnosti predmetných zmlúv tzn. úverovej zmluvy a zmluvy o zriadení záložného práva. V ďalšom texte dôvodov citoval § 80 písm. c/ O.s.p., § 2 písm. a/ zákona o spotrebiteľských úveroch, § 457 a § 151e ods. 2 Občianskeho zákonníka. Podrobne rozobral potrebu vyriešenia otázky naliehavého právneho záujmu súdom pri každej tzv. určovacej žalobe, keď bez jeho existencie je vylúčené zaoberať sa takouto žalobou vecne, opodstatnenosť určovacej žaloby aj z pohľadu záverov teórie a výstupov rozhodovacej praxe súdov v príslušnej oblasti. Uviedol, že aj keď si je vedomý, že uvedené nemusí platiť absolútne a navyše práve v spotrebiteľských veciach bol v nie až tak dávnom čase zaznamenaný dosť podstatný odklon od skoršieho kategorickejšieho videnia problému naliehavého právneho záujmu (poukázal na uznesenie Najvyššieho súdu SR z 31. júla 2009 sp.zn. 1 MCdo 1/2009) v prejednávanej veci návrh na určenie neplatnosti tzv. úverovej zmluvy, ani zmluvy o zriadení záložného práva nemohla obstáť. Konštatoval, že v čase rozhodovania odvolacieho súdu uvedené okolnosti vo vzťahu k existencii naliehavého právneho záujmu navrhovateľovi pri požadovanom určení neplatnosti zmlúv už nemohli pomôcť. Pokiaľ totiž išlo o požiadavku na určenie neplatnosti tzv. úverovej zmluvy ani prípadné vyslovenie neplatnosti by nemohlo zabrániť požiadavke veriteľa z takejto zmluvy na vrátenie poskytnutého plnenia – titulom bezdôvodného obohatenia, a to či pri závere o jej platnosti alebo neplatnosti. Teda nemohlo zabrániť vráteniu bezdôvodného obohatenia odporčyni, t.j. toho, čo buď navrhovateľ dostal, resp. čo zaňho plnila niekomu inému (druhej veriteľke). Vyriešaniu prípadného sporu o tom, či takto bolo plnené na existujúci alebo naopak neexistujúci záväzok slúži len konanie o žalobe na plnenie (toto už prebieha, i keď sa

začalo až v priebehu tejto veci). Práve pomer otázok riešených v konaní o plnenie a v konaní z prejednávanej veci v spojitosti s praktickou neschopnosťou navrhovateľa preukázať, aký by malo mať význam samostatné určenie neplatnosti úverovej zmluvy popri nutnosti vyriešenia rovnakej otázky v spore o plnenie (ako otázky predbežnej) tak muselo viesť k jedinému záveru o neexistencii naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. Tento záver bol namieste bez ohľadu na argumentáciu navrhovateľa o jeho neistote, koľko ktorej zo svojich veriteľiek dlhuje (určenie neplatnosti tzv. úverovej zmluvy ako celku povedie k požiadavke odporkyne na vydanie bezdôvodného obohatenia s nutnosťou hľadania konečnej odpovede na otázku, či sa navrhovateľ vôbec na úkor odporkyne obohatil a ak áno, v akom rozsahu, až v konaní o plnenie, a to obdobne platí aj u prípadného určenia neplatnosti len v časti zmluvy). V tomto prípade obava navrhovateľa nemohla plynúť ani zo strachu zo straty strechy nad hlavou (mohlo ju privodiť len zriadenie záložného práva k bytu a výkon takéhoto práva) a žiadnu relevanciu nemala ani okolnosť dlhšieho behu konania v danej veci (v porovnaní s časom začatia konania o plnenie), lebo určovacia žaloba mala byť vzhľadom na uvedené zamietnutá na prvom pojednávaní, a to, že sa tak nestalo, naliehavý právny záujem privodiť nemohlo. Pokiaľ ide o záložnú zmluvu situácia sa v odvolacom konaní zmenila jednak uskutočnením výkonu záložného práva na dobrovoľnej dražbe, tak i následným zaznamenaním novej vlastníčky bytu navrhovateľa v katastri nehnuteľností spolu s vyznačením okolností zániku záložného práva, pričom navrhovateľ sa tak proti dobrovoľnej dražbe, ako ani proti platnosti nadobudnutia vlastníckeho práva k bytu v katastri zapísanou vlastníčkou, nebránil. Za uvedeného stavu by požiadavka na určenie neplatnosti zmluvy o zriadení záložného práva nebola spôsobilá nič vyriešiť a navrhovateľovi akokoľvek pomôcť, nakoľko ním spochybňované právo bolo už vykonané a obava zo straty vlastníckeho statusu k ním obývanému bytu bola naplnená. Podľa názoru odvolacieho súdu navrhovateľovi nemohla pomôcť ani úprava § 53a Občianskeho zákonníka a § 153 ods. 3, 4 O.s.p. Odporkyňu vzhľadom na výsledok odvolacieho konania nemohla zaťažovať poplatková povinnosť. Doplniací rozsudok zrušil a vec v tomto rozsahu vrátil prvostupňovému súdu podľa § 221 ods. 1 písm. h/ O.s.p.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie navrhovateľ z dôvodov uvedených v § 241 ods. 2 písm. a/, b, c/ O.s.p. Navrhol, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Nesúhlasil s právnym záverom odvolacieho súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, lebo vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Poukázal na skutočnosť, že v súčasnej dobe

neexistuje zmluvný základ pre plnenie odporkyne inej veriteľke, keďže príkazná zmluva o pôžičke, ako aj zmluva o úvere uzatvorená so spoločnosťou Harmony INVESTMENT (pôvodne KOMI INVESTMENT s.r.o.) boli súdmi vyhlásené za neplatné. Teda neexistuje zmluvný základ na požadované vrátenie akejkoľvek sumy odporkyňou, pričom poukázal na okolnosti uzatvárania jednotlivých zmlúv, ich závislosť, keď zánik jednej z nich iným spôsobom, než splnením alebo spôsobom nahrádzajúcim splnenie spôsobuje zánik závislých zmlúv, a to s obdobnými právnymi účinkami. Z uvedeného dôvodu nemôže podľa jeho názoru existovať ani nárok odporkyne na vydanie bezdôvodného obohatenia, keďže k žiadnemu bezdôvodnému obohateniu nedošlo. V tejto súvislosti poukázal na závery vyplývajúce z rozhodnutia Najvyššieho súdu SR citované aj krajským súdom. Napokon krajskému súdu vytkol, že nerozhodol podľa § 147a ods. 2, 6 O.s.p., čím došlo k odňatiu mu možnosti konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.).

Odporkyňa sa k dovolaniu písomne nevyjadrila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods.1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie nie je dôvodné.

V zmysle § 242 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale aj v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 ods. 1 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzuje len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou zo závažných procesných väd, zaoberal sa dovolací súd otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté vadou konania v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania

nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konanie, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Žiadna z týchto vád nebola v dovolaní namietaná a jej existenciu nezistil ani dovolací súd.

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná, je procesná vada ktorá (na rozdiel od vád taxatívne vymenovaných v § 237 ods. 1 O.s.p.) nezakladá zmatečnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. Vadu tejto povahy dovolateľ nenamietal, ani dovolací súd vadu konania v zmysle § 242 ods. 1 písm. b/ O.s.p. nezistil.

Navrhovateľ v dovolaní namietal, že rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Navrhovateľ sa v danom konaní domáhal určenia neplatnosti zmluvy o úvere č. X. z 11. marca 2008 a určenia neplatnosti zmluvy o zriadení záložného práva č. X. z 8. apríla 2008.

Z hľadiska skutkového stavu bolo v preskúmvanej veci zistené, že navrhovateľ 10. júla 2006 uzatvoril s veriteľom – spoločnosťou Benefit invest s.r.o. zmluvu o úvere č. X., na základe ktorej mu bol poskytnutý úver vo výške 35 000 Sk, zabezpečený zmluvou č. X. o zabezpečení záväzkov dlžníka prevodom vlastníckeho práva zabezpečovacím prevodom vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Následne 11. marca 2008 navrhovateľ uzavrel so spoločnosťou TOMA úverová a leasingová, a.s. zmluvu o úvere č. X., predmetom ktorej bolo poskytnutie úveru vo výške 462 000 Sk za účelom dodatočných alebo ďalších stavebných úprav dokončených stavieb a ich údržbu. Tento sa navrhovateľ

zaviazal splatiť, vrátane dohodnutých úrokov, príslušenstva a prípadných ostatných záväzkov s tým, že boli špecifikované nehnuteľnosti a podmienky poskytnutia a splácania úveru v uvedených článkoch zmluvy. Dňa 8. apríla 2008 účastníci uzavreli zmluvu o zriadení záložného práva č. X. s určením predmetu zálohu a dohodnutými podmienkami v uvedených článkoch zmluvy. Podľa oznámenia o dobrovoľnej dražbe z 23. marca 2012 nehnuteľnosti zapísané na LV č. X., vedenom Správou katastra S. k.ú. S., okres S., a to – byt č. 11 na 2. p. vo vchode 6, na ul. S., bytového domu súp. č. 2162 na parc. reg. „C“ č. 3741 a parc. reg. „C“ č. 3742 – bytový dom a podiel priestoru na spoločných častiach a spoločných zariadeniach domu vo veľkosti 3125/100000-in boli predmetom dražby uskutočnenej dražobníkom – Aukčný Dom, s.r.o. so sídlom v Hlohovci, Železničná 4/A, čím došlo k výkonu záložného práva. Vlastníčkou predmetných nehnuteľností sa stala v katastri nehnuteľností zapísaná vlastníčka – K. U., na základe kúpnej zmluvy z 21. septembra 2012.

Súdy oboch stupňov sa v prvom rade zaoberali otázkou existencie naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení neplatnosti týchto zmlúv podľa § 80 písm. c/ O.s.p. Súd prvého stupňa dospel k záveru, že navrhovateľ má naliehavý právny záujem na požadovanom určení neplatnosti zmlúv, a to z dôvodu jeho neistého postavenia, pretože mu hrozia existenčné problémy realizáciou záložného práva predajom nehnuteľnosti (bytu, v ktorom býva) na dobrovoľnej dražbe. V porovnaní s ním odvolací súd dospel k záveru o neexistencii naliehavého právneho záujmu navrhovateľa na požadovanom určení podľa § 80 písm. c/ O.s.p., a to jednak vzhľadom na dôvody existujúce už v čase rozhodovania súdu prvého stupňa a jednak z dôvodov, ktoré nastali až v priebehu odvolacieho konania. Preto sa dovolací súd zaoberal otázkou správnosti tohto záveru odvolacieho súdu, t.j. záveru o ne/existencii naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení neplatnosti predmetných zmlúv.

Podľa § 80 písm. c/ O.s.p. návrhom na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo najmä o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právne záujem.

Naliehavý právny záujem na požadovanom určení je základným procesným predpokladom každej tzv. určovacej žaloby, bez jeho existencie je vylúčené zaoberanie sa takouto žalobou vecne tak, ako napokon konštatovali oba súdy nižšieho stupňa. Teda súd (v každom štádiu konania) musí mať existenciu naliehavého právneho záujmu

na požadovanom určení preukázanú. To znamená, že tak ako musel skúmať existenciu naliehavého právneho záujmu prvostupňový súd, tak aj odvolací súd musel skúmať jeho existenciu, a to aj v štádiu odvolacieho konania.

Určovacie žaloby majú tak podľa právnej teórie, ako aj záverov rozhodovacej praxe súdov a judikatúry opodstatnenia tam, kde je ešte len stav ohrozenia práva a nie už jeho porušenia. Určovací návrh podľa § 80 písm. c/ O.s.p. má charakter preventívnej ochrany práv (nápravy stavu vzniknutého porušením práva sa možno domáhať už pomocou žaloby na plnenie podľa § 80 písm. b/ O.s.p.), keď musí existovať stav právnej neistoty navrhovateľa (žalobcu), ktorý má práve určovací návrh (žaloba) odstrániť. Teda naliehavosť právneho záujmu na požadovanom určení, v danom prípade určení neplatnosti predmetných zmlúv, musí spočívať v tom, že by sa ním vyriešili všetky sporné právne otázky medzi účastníkmi konania a vytvorilo by pevný právny základ pre budúce právne vzťahy.

Vychádzajúc z uvedeného odvolací súd sa stotožňuje so záverom odvolacieho súdu, že určenie (vyslovenie) neplatnosti úverovej zmluvy (či už celkom alebo čiastočne) by neodstránilo stav právnej neistoty, t.j. nemohlo by zabrániť veriteľovi z tejto zmluvy domáhať sa vrátenia poskytnutého plnenia titulom bezdôvodného obohatenia, t.j. vrátenia toho, čo navrhovateľ podľa zmluvy dostal, resp. čo zaňho plnil niekomu inému (druhej veriteľke). Vyriešiť otázku, t.j. spor, či bolo plnené na existujúci alebo neexistujúci záväzok, možno len v (už prebiehajúcim) konaní o návrhu na plnenie. Takýto záver je namieste bez ohľadu na tvrdenia navrhovateľa o jeho neistote vo vzťahu k otázke či a komu dlhuje, ktorú možno riešiť práve v konaní o plnenie. V danom prípade neistota navrhovateľa nemohla plynúť ani z jeho obavy o strechu nad hlavou tak, ako uzavrel prvostupňový súd, lebo túto mohlo vyvolať len zriadenie záložného práva k predmetnej nehnuteľnosti a jeho výkon. Je pritom nepochybné, že pokiaľ ide o požadované určenie neplatnosti záložnej zmluvy v odvolacom konaní sa situácia zmenila v tom, že došlo k výkonu záložného práva na dobrovoľnej dražbe a k následnému vyznačeniu novej vlastníčky nehnuteľnosti – bytu v katastri nehnuteľností. Nebolo sporné, že navrhovateľ sa proti dobrovoľnej dražbe, ani proti platnosti nadobudnutia vlastníckeho práva k bytu jeho terajšou, v katastri zapísanou vlastníčkou, na základe zmluvy z 21. septembra 2012, nijako nebránil. Preto je správny záver odvolacieho súdu, že určenie neplatnosti zmluvy o zriadení záložného práva by žiadnu spornú otázku neriešilo, keď záložné právo bolo vykonané a obava zo straty vlastníckeho práva (strechy nad hlavou), čím existenciu naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení odôvodnil súd prvého stupňa, bola naplnená. K odstráneniu prípadného sporu medzi právnym a v katastri zapísaným

stavom vo vzťahu k obnoveniu evidenčného statusu navrhovateľa ako vlastníka predmetnej nehnuteľnosti – bytu – nemôže slúžiť, tak ako konštatoval aj odvolací súd, určovací návrh o neplatnosť záložnej zmluvy. Správne odvolací súd uzavrel, že neexistencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení vylučovala možnosť aplikácie ustanovení § 53a Občianskeho zákonníka a § 153 ods. 3 a 4 O.s.p., t.j. možnosť skúmania a rozhodovania o neprijateľnosti (tým neplatnosti) zmluvných podmienok alebo o neplatnosti celých zmlúv.

Pokiaľ ide o námietku odňatia možnosti konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.) vo vzťahu k § 147a ods. 2, 6 O.s.p. dovolací poukazuje na to, že Krajský súd v Trnave uznesením z 8. januára 2014 sp.zn. 10 Co 1/2012 (čl. 341) nepriznal náhradu trov odročeného pojednávania z 5. februára 2013. Takto rozhodol podľa § 147a ods. 2 O.s.p.

Z uvedených dôvodov je zrejmé, že navrhovateľ neopodstatnene napadol zamietajúci výrok rozsudku odvolacieho súdu, ktorý nespočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) a keďže neboli zistené ani ďalšie dôvody uvedené v § 241 ods. 2 O.s.p., ktoré by mali za následok nesprávnosť dovolaním napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, Najvyšší súd Slovenskej republiky jeho dovolanie podľa § 243b ods. 1 O.s.p. zamietol.

V dovolacom konaní procesne úspešnej odporkyni vzniklo právo na náhradu trov konania proti navrhovateľovi, ktorý úspech nemal (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky jej nepriznal náhradu trov dovolacieho konania, lebo jej žiadne trov tohto konania nevznikli.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyšší súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 16. marca 2016

JUDr. Oľga Trnková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová

